

STADSHOLMEN

HAREN 6

Gamla Lundagatan 6–14, 19 och 21

SÖDERMALM

Stadsholmen

AB Stadsholmen är Stockholms stads bolag för förvaltning av äldre, kulturhistoriskt värdefulla fastigheter. Vi äger och förvaltar merparten av bebyggelsen inom kulturresevatet östra Mariaberget, Skinnarviksberget, Åsöberget och Vita bergen samt området vid Katarina kyrka. Dessutom är Stadsholmen största fastighetsägare i Gamla stan, på Långholmen och i Djurgårdsstaden. Vi äger och förvaltar även gårdar i ytterstaden – stamfastigheter från vilka stadens moderna förorter vuxit fram. För närvarande omfattar beståndet 279 fastigheter med drygt 700 byggnader, som inrymmer 1633 lägenheter och 804 lokaler. Stadsholmen är ett dotterbolag till AB Svenska Bostäder.

Stadsholmen bildades 1936 av samfundet S:t Erik för att rusta upp några kvarter i Gamla stan. Stadsholmen är det äldre namnet på denna stadsdel. 1967 förvärvade Stockholms stad bolaget och överförde merparten av sitt äldsta bostadsbestånd till Stadsholmen. Under åren har även Stadsholmen övertagit byggnader från andra fastighetsägare som byggnadsstyrelsen, kriminalvården och Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm.

Med tiden har ett synsätt vuxit fram där antikvariska principer baserade på varje hus historia och förutsättningar blivit vägledande för hur byggnader och yttre miljö ska förvaltas och rustas. Flertalet av våra fastigheter har högsta klassificering (blå) vilket innebär att de har så stora kulturhistoriska värden att de motsvarar kraven för byggnadsminnen. För oss är byggnadsvård ett vardagsarbete och allt vi gör präglas av respekt för husen och deras historia.

FAKTABLAD

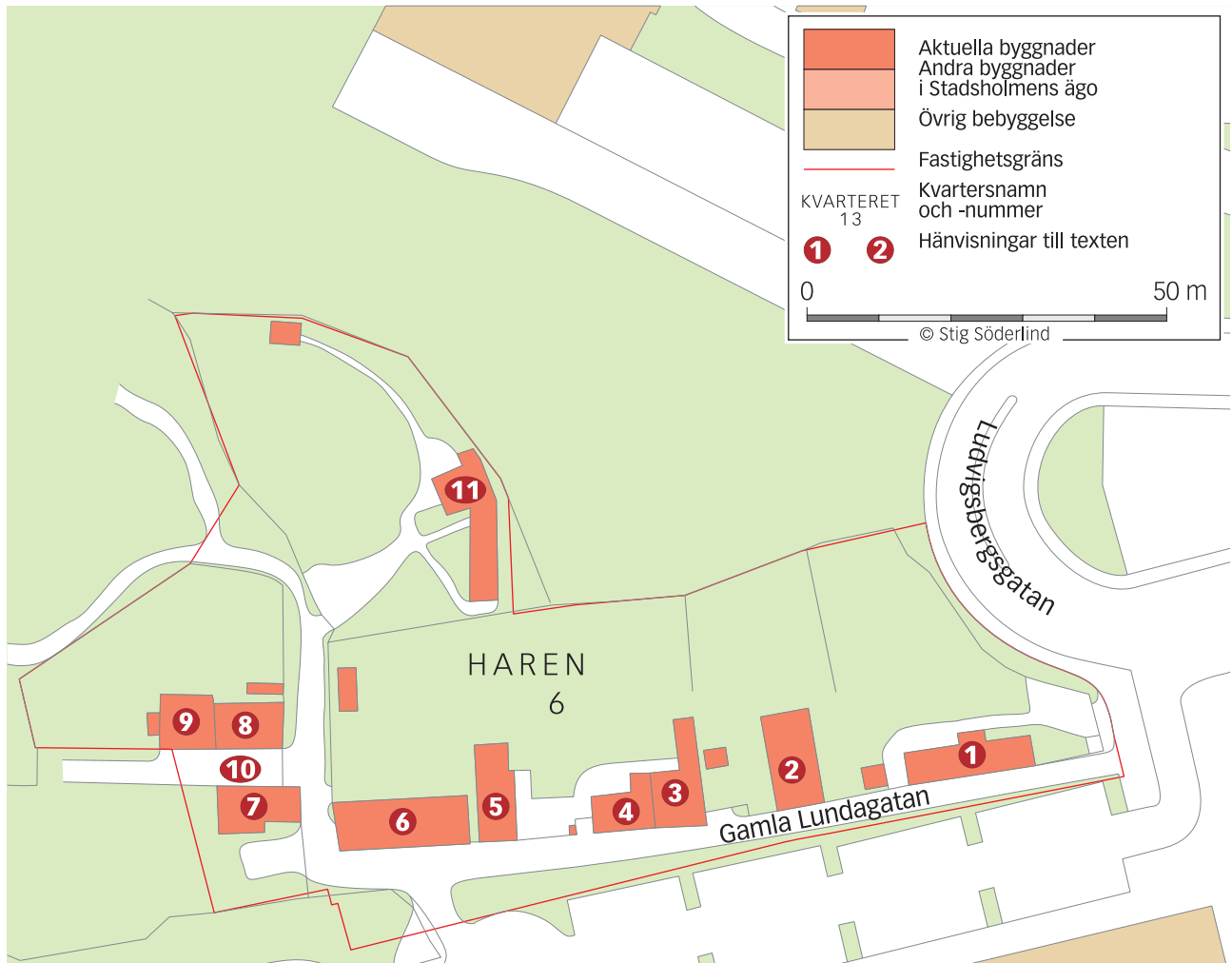
Byggnader och miljöer berättar ofta något om vår historia. Genom byggnaderna kan vi få veta hur staden och samhället förändrats. Husen ger oss också kunskap om hur människor har arbetat, bott och inrett sina hem och de speglar även olika gruppers livsvillkor.

Somliga hus är väldokumenterade och omskrivna medan andra är mer anonyma. Under några år har vi tillsamman med Stadsmuseet i Stockholm arbetat med att sammanställa en kortfattad information om alla våra fastigheter; information om när husen byggdes, hur de har förändrats och hur de har använts under åren.

För att kunna beskriva den enskilda fastighetens historia har vi dels besökt varje hus för att se vad som finns kvar från äldre tid och dels letat uppgifter i arkiv och litteratur. En del nya foton har tagits för att illustrera faktablad.

För att hinna med alla fastigheter inom rimlig tid har arbetet byggts på lättåtkomliga uppgifter. Ingen fullständig arkivforskning har alltså gjorts och de historiska beskrivningarna är därför inte heltäckande. Ibland kan uppgifter i olika arkiv också vara motsägelsefulla och det har inte alltid funnits möjlighet att reda ut frågetecken. Faktablad kan därför komma att fördjupas och förändras vid nya undersökningar i framtiden.

Faktablad finns samlade på Stadsholmens webbplats www.stadsholmen.se

- 1** GAMLA LUNDAGATAN 6A MED DE TRE SAMMANBYGGDA HUSKROPPARNA
- 2** GAMLA LUNDAGATAN 6B MED DET FLYTTADE HUSET FRÅN GRÖNDAL
- 3** GAMLA LUNDAGATAN 8, BOSTADSHUSET
- 4** KÄLLARBYGGNADEN FRÅN 1760-TALET
- 5** GAMLA LUNDAGATAN 10 MED BOSTADSHUS MOT GATAN OCH TILLBYGGD KÄLLARE MOT NORR
- 6** GAMLA LUNDAGATAN 12
- 7** GAMLA LUNDAGATAN 19
- 8** GAMLA LUNDAGATAN 21, DET ÄLDSTA TRÄHUSET
- 9** STENHUSET
- 10** F.D. SOMENS KVARNGRÄND
- 11** GAMLA LUNDAGATAN 14 MED TITZENS FÅFÄNGA OCH EN SENARE LÅNGSMAL TILLBYGGNAD

GAMLA LUNDAGATAN ÖSTERUT OMKRING SEKELSKIFTET 1900. T.V. SYNS NUVARANDE NR 8. SSM E24098.

Husen och trädgårdarna inom fastigheten Haren 6 ger en bild av hur den enkla bebyggelsen i stadens utkanter såg ut på 1700- och 1800-talen. Ofta hänvisades de minst bemedlade till oländiga lägen på Södermalm, där byggnadsordningarnas föreskrifter om byggnader av tegel och puts kunde kringgås.

Denna bebyggelse, med sina låga och anspråkslösa hus, ofta i trä, finns det i dag få rester kvar av. Haren 6 har därför mycket stor betydelse för förståelsen av livsvillkoren för Stockholms fattigare befolkning.

De kvarvarande husen, där en hel del fabriksarbetare sannolikt bodde, har också ett samband med bevarade delar av Ludvigsbergs verkstäder och Münchenbryggeriet. Området omkring Skinnarviksberget speglar därigenom industrialismens arbets- och bostadsvillkor. Haren 6 är därför mycket värdefull ur både bebyggelse- och socialhistorisk synvinkel. Miljön, med husen och de väl tilltagna trädgårdarna på berget, har också ett stort kulturhistoriskt värde.

Under 1900-talet gjordes få tillbyggnader eller förändringar, och miljöerna är väl bibehållna. De upp-

rustningar som har gjorts har också i stort sett tagit vara på husens särprägel med begränsad byggnadsyta och små rumsvolymer. Material och färgsättning, i synnerhet till exteriörerna, har valts utifrån antikvariska principer.

Fastigheten Haren 6 är blåvärderad enligt Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering. Det innebär att den har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

OMRÅDESBESKRIVNING

Skinnarviksberget är innerstadens högsta naturliga punkt. Bergets egenskaper och läget vid vattnet har skapat förutsättningarna för den äldre bebyggelse som har funnits här. Namnet Skinnarviksberget

SOMENS KVARNGRÄND 1910. NUVARANDE GAMLA LUNDAGATAN 21 T.V. OCH NR 19 T.H. FOTO O. HEIMER, SSM E29456.

är belagt sedan 1600-talet och anger att området tidigare har bebotts av människor som arbetat med skinnberedning. "Skinsnarna", eller garvarna, bedrev en verksamhet som både luktade illa och var brandfarlig. God tillgång på vatten var dessutom en förutsättning för arbetet. Garverierna hänvisades därför till stadens utkanter i närheten av stränderna. Det före detta kvarterns namnet "Somens Kvarn" och gatunamnet "Somens Kvarngränd" ger också en fingervisning om att det har funnits kvarnar i området.

Till sådana här utkantsområden sökte sig även de mindre bemedlade, och bebyggelsen karaktäriserades under 1700- och 1800-talen av småskalighet och enkelhet. Här fanns relativt stora trädgårdar där de boende odlade grönsaker och andra växter för husbehov. De små husen rymde många boende, och arkivhandlingarna anger sysselsättningar med anknytning bland annat till sjöfart och hantverksyrken. Här bodde även fattiga pigor, arbetskarlar och fabriksarbetare.

Under 1800-talets industrialisering etablerade sig några större företag i området. År 1843 grundades Ludvigsbergs gjuteri och mekaniska verkstad

av Jaques Lamm, och drygt tio år senare startade Münchenbryggeriet sin verksamhet. Industrierna präglade området omkring Skinnarviksberget, både genom sin arkitektur och i sin egenskap av arbetsgivare för många av de boende.

På 1960-talet revs det mesta av den äldre bebyggelsen och ersattes bland annat av ett antal moderna lamellhus runt öppna gårdar sydväst om Ludvigsbergsgatan. I samband med detta och andra planerade förändringar gjordes nya stadsplaner för området under 1960- och 1970-talen. Den äldre bebyggelsen vid Ludvigsbergsgatan, Yttersta Tvärgränd och Gamla Lundagatan markerades då som kulturresevat. Kvarteren Ludvigsberg, Kaninen Minsta och Haren 5 och 6 ligger här som en sista rest av vad som har varit med hus och tomter som anpassat sig efter det bergiga området. Bostadsbebyggelsen i området karaktäriseras också av sina stora, grönskande trädgårdar som avgränsas med plank på traditionellt sätt.

HISTORIK OCH BYGGNADSBESKRIVNING
Haren 6 är en sentida sammanslagning av flera äldre fastigheter som ofta bestod av ett bostadshus och en

GAMLA LUNDAGATAN MED DE TRE HUSKROPPAR SOM TILLHÖR NR 6A NÄRMAST. FOTO J. MALMBERG.

trädgård med uthus. I historiken och beskrivningen behandlas varje sådan enhet för sig. Det saknas mer ingående byggnadshistoriska undersökningar av de aktuella byggnaderna, som till största delen är uppförda under 1700-talet. Nedan följer korta presentationer med utgångspunkt från tillgängligt material samt beskrivningar av nuvarande utseende. När byggnadsår eller uppförandetid nämns är dessa hämtade från *Borgarhus och kåkar*.

F.D. SOMENS KVARN MINDRE 3

Gamla Lundagatan 6A

HISTORIK

Byggnaden, med en byggnadskropp av putsat tegel på var sin sida om en panelklädd, timrad del, är uppförd under 1700-talet i olika etapper. Timmerdelen byggdes troligen under århundradets början medan byggnadskropparna i sten tillkommit senare.

Huset beskrivs första gången i en brandförsäkring 1870 och uppges då vara byggt dels av sten, dels av panelat timmer och mot norr försett med en förstukvist av resvirke. I den östra delens bottenvåning fanns två rum med kakelugnar, mittelbandslistor och

tapetserade väggar samt ett kök med spis och ugn. Taken hade slät panel i alla rum. Mot väster anslöt ett stenhus som innehöll ett rum med kakelugn och panelat tak. I övrigt beskrivs på gården ytterligare en byggnad av trä som innehöll avträden och vedbodarna. Några förändringar tycks inte ha skett på tomten sedan dess.

Fastigheten förvärvades av Stockholms stad 1912.

BYGGNADSBESKRIVNING

De tre byggnadskropparna längs med gatan bildar tillsammans ett lågt, en våning högt bostadshus med oinredd vind under sadeltak täckt av plåt. Den timrade delens panelinklädnad är fäst med handsmidda spikar. Den västra byggnadsdelen är försedd med en hög, plåtklädd skorsten. Mot norr finns en panelklädd förstukvist. Samtliga fönster är nytillverkade och spröjsade med dekorativt utformade beslag av 1700-talstyp.

I interiören finns halvfranska trefyllningsdörrar med kammarlås, ett synligt bjälktak och en vit 1800-talskakelugn, deponerad från Stadsmuseets samlingar. I övrigt är ytskikten moderna med golv täckta med linoleum och parkett.

HUSEN VID NR 6A FRÅN GÄRDSSIDAN. FOTO J. MALMBERG.

F.D. SOMENS KVARN MINDRE 2

Gamla Lundagatan 6B

Den panelklädda byggnaden är uppförd under 1700-talet men flyttades till sin nuvarande plats från Lilla Fågelsången i Gröndal i slutet av 1960-talet.

F.D. SOMENS KVARN MINDRE 1

Gamla Lundagatan 8

HISTORIK

Bostadshuset i sten längs med gatan uppfördes på 1750-talet och byggdes till i väster med en låg källarbyggnad 1762. Senare har en vinkelbyggd uthuslänga i trä tillkommit mot norr. I Brandkontorets handlingar från 1823 beskrivs samma byggnader som finns på tomten i dag. Bostadshuset hade en bottenvåning med två rum och en inredd vind med två rum och kök under ett brutet tak. Under huset fanns en bjällkällare. Källarbyggnaden i väster hade murar av gråsten och tak av bräder och tegel. De båda byggnaderna var sammanbyggda med ett skjul av bräder och tegel som fungerade som gångport från gatan. Mot öster låg en länga med vedbod och andra förråd samt en förstuga till bostadshuset. Byggnaderna har samma utsträckning i dag.

Fastigheten förvärvades av Stockholms stad 1909.

BYGGNADSBESKRIVNING

Det slätputsade boningshuset – som är två fönsteraxlar brett – är en våning hög och vilar på en hög, putsad sockel. Taket är brant och brutet, klätt med plåt, och nedre vinden är inredd. Mot väster ansluter en låg källarbyggnad av gråsten täckt med tegeltak. Boningshuset har en smal tillbyggnad av trä mot norr som ursprungligen var uthus, men nu är inrett till kök. Fasaden är panelklädd med profilerade locklister. Samtliga fönster är nytillverkade och spröjsade med dekorativt utformade beslag av 1700-talstyp.

I interiören finns halvfranska trefyllningsdörrar med kammarlås och en fyrfyllningsdörr med utanpåliggande fyllningar. I vardagsrummet ligger ett äldre brädgolv och här finns även en flat, vit 1800-talskakelugn. I övrigt är ytskikten moderna med golv täckta med linoleum. Stenkällaren med sina kraftiga murar är inredd till ateljé/arbetsrum. Vinden är inredd sedan gammalt, men har en modern karaktär.

F.D. SOMENS KVARN MINDRE 4

Gamla Lundagatan 10

HISTORIK

Det panelade timmerhuset med gaveln mot gatan och en källartillbyggnad av sten mot norr uppfördes

EN DÖRR MED TRE HALVFRANSKA FYLLNINGAR.
FOTO J. MALMBERG.

FÖNSTERBESLAG AV EN TYP SOM VAR VANLIG PÅ 1700-TALET.
FOTO J. MALMBERG.

KAMMARLÅS PÅ DÖRR MED HALVFRANSKA FYLLNINGAR.
FOTO J. MALMBERG.

sannolikt vid mitten av 1700-talet. I en brandförsäkring från 1786, då fastigheten ägdes av spannmålsmätaren Johan Ahlqvists änka, ges en kortfattad beskrivning. Mot västra tomtgränsen fanns en byggnad med en våning och två rum och kök. Här fanns också en bjälkkällare av gråsten täckt med bräder samt en byggnad med två rum och två små bodar. Österut på tomten låg ytterligare ett bostadshus med två rum och kök samt tre bodar.

Brandförsäkringen från 1869 är något mer utförlig. Fastigheten ägdes vid den tiden av trädgårdsarbetaren C. P. Nyström och bestod av tre sammanhängande delar utmed västra tomtgränsen. I den panelade timmerbyggnaden med gavel mot gatan fanns det i bottenvåningen ett kök med spis, bakugn och tre väggfasta skåp samt två rum med kammarspisar. Alla tak var panelade. Mot norr anslöt en smal byggnad av resvirke som hade en förstuga och en bod, båda med bjälktak. Norr om denna fanns även en källarbyggnad med kallmur av gråsten och täckt av ett brädtak. På gården fanns i nordost ett enkelt avträde, medan bostadshuset mot öster och de tre bodarna

saknas i denna beskrivning. Några större förändringar har inte skett sedan dess.

Fastigheten förvärvades av Stockholms stad 1905.

BYGGNADSBESKRIVNING

Det panelklädda timmerhuset är en våning högt och har tegelklätt sadeltak. Källarbyggnaden mot norr har gråstensmurar och enkupigt tegeltak. Samtliga fönster är nytillverkade och spröjsade med dekorativt utformade beslag av 1700-talstyp. På tomtens nordöstra del uppfördes i slutet av 1970-talet en förrådsbyggnad i trä med terrass på taket.

Invändigt finns fyrfyllningsdörrar med utanpåliggande fyllningar och kammarlås. I köket finns rester av en murad spiskupa som gjorts om till öppen spis. I övrigt är inredningarna och ytskikten moderna. Vinden har inretts under senare tid.

F.D. SOMENS KVARN MINDRE 5

Gamla Lundagatan 12

HISTORIK

Det panelade trähuset, som ligger med långsidan

GAMLA LUNDAGATAN NR 8 FRÅN GÅRDSSIDAN. BOSTADSHUSET BYGGDES PÅ 1750-TALET OCH KÄLLAREN AV GRÅSTEN NÄRMAST I BILD PÅ 1760-TALET. FOTO J. MALMBERG.

mot gatan, uppfördes troligen i mitten av 1700-talet och har senare byggts till. Den ovan nämnde trädgårdsarbetaren Nyström ägde på 1860-talet även denna tomt, och brandförsäkringen från 1869 berättar om en lång timmerbyggnad utmed gatan som mot öster hade ett öppet skjul av resvirke och en tillbyggnad av resvirke som innehöll två förstugor och en bod. Timmerbyggnadens bottenvåning innehöll tre rum och kök. Ett av rummen hade både spis och kakelugn och var inrett med mittelbandslister, tapeter och pappspänt tak. I de andra två rummen fanns kammerspisar och panelat respektive pappspänt tak. Köket, som hade en spis, var tapetserat och också försett med ett pappspänt tak. Vinden tycks ha varit oinredd. På tomten fanns också ett par bodar i dåligt skick. Bostadshuset med sina tre rum och kök var tätbefolkat och rymde enligt mantalslängden från 1850 nästan 30 hyresgäster.

Den östra tillbyggnaden, som beskrivs i försäk-

ringen, fungerade tidigare som portgång, men vid upprustningen 1969 gjordes denna del om till ett bostadsrum och huset har i dag sju fönsteraxlar istället för sex som tidigare.

Fastigheten förvärvades av Stockholms stad 1910.

F.D. SOMENS KVARN MINDRE 6

Gamla Lundagatan 14

HISTORIK

Det närmast kvadratiske, panelade trähuset har under lång tid haft tillnamnet "Titzens fåfånga". Byggnaden uppfördes 1824 som ett lusthus för fångevaldighern (vakt vid transporter av fångar) Jakob Martin Titz som bodde vid Yttersta Tvärgränd och även ägde fastigheten vid Gamla Lundagatan 16. Huset var ursprungligen en våning högt, men har senare byggts på, sannolikt under 1840-talet. Byggnaden har också kompletterats med en låg länga mot söder.

Fastigheten förvärvades av Stockholms stad 1878.

TRÄDGÅRDEN VID GAMLA LUNDAGATAN 8. DET GRÖNA HUSET I BAKGRUNDEN FLYTTADES FRÅN GRÖNDAL PÅ 1960-TALET. FOTO J. MALMBERG.

F.D. HARÖGAT 1

Gamla Lundagatan 19

HISTORIK

Bostadshuset består mot gatan av en putsad timmerbyggnad som är sammanbyggd med en något bredare, panelklädd byggnadskropp. Den putsade byggnaden uppfördes sannolikt på 1730-talet.

Författaren Irja Browallius har i *Josef gipsmakare* skildrat den miljö där hennes morfar, Josef Pisani, bodde från mitten av 1880-talet fram till sin död 1908. Hon mindes huset som ”ganska högt och avlångt i en våning” med en tillbyggnad på kortsidan. Vid denna tid var hela byggnaden panelklädd och ”tillbyggnaden” utgjordes av en utvändig trappförbindelse till ett rum på vinden.

Den av Browallius beskrivna byggnaden genomgick en ombyggnad på 1960-talet varvid den fick det utseende den har i dag. Trähusdelen byggdes då ut mot söder och panelklädnaden på timmerhuset

ersattes av puts. Invändigt skapades en ateljé genom att riva delar av vindsbjälklaget. Samtidigt togs större delar av den tidigare endast delvis inredda vinden över trähuset i anspråk för bostadsändamål. Vidare revs den gamla murade köksspisens för att kunna ordna en invändig trappförbindelse med övervåningen.

Fastigheten förvärvades av Stockholms stad 1909.

BYGGNADSBESKRIVNING

Huset är en våning högt och består av en putsad del, två fönsteraxlar bred, med gavel mot gatan och en del klädd med panel och profilerade locklister som ansluter mot väster. Den panelklädda delen är två fönsteraxlar bred och något djupare än den putsade efter utbyggnaden på 1960-talet. Taket är ett sadeltak med enkupigt tegel och en stickbågig takkupa mot söder, tillkommen på 1960-talet. På baksidan finns en relativt hög, plåtklädd skorsten. Samtliga fönster

EN DÖRR MED FYRA UTANPÅLIGGANDE Fyllningar.
FOTO J. MALMBERG.

är nytillverkade och spröjsade med dekorativt utformade beslag av 1700-talstyp.

Invändigt finns några halvfranska trefyllningsdörrar med kammarlås, men i övrigt präglas byggnaden av 1960-talets ombyggnad.

F.D. SKINNARVIKEN YTTERSTA 2

Gamla Lundagatan 21

HISTORIK

På tomten finns två sammanbyggda hus, ett panelklätt timmerhus närmast gatan och en putsad stenhusbyggnad mot väster. Det ursprungliga trähuset skall ha varit uppfört på 1730-talet, men revs 1966 och byggdes upp på nytt med samma utsträckning. Stenhusets ålder är oklar.

Fastigheten ägdes i mitten av 1800-talet av mamsell Brita Catharina Carlsson och från hennes tid finns

en brandförsäkring som beskriver husen. Här beskrivs bland annat en envåning, panelklädd timmerbyggnad med ett rum och kök och en tillbyggnad av resvirke med bodar och förstuga. Väster om timmerbyggnaden ligger en stenhusbyggnad som tycks ha endast en våning med ett rum och kök och en inredd vind med liknande indelning. Stenhuset har på norra sidan ett utanpåliggande trapphus av resvirke.

Beskrivningen stämmer tämligen väl överens med dagens byggnader, men stenhuset tycks ha byggts på och bodarna i resvirke rivits. Timmerbyggnaden ersattes, som nämnts, av en liknande på 1960-talet. Marken mellan husen på Gamla Lundagatan 16 respektive 19 fungerar i dag som trädgård, men var ännu en bit in på 1900-talet en gata med namnet Somens Kvarngränd.

Fastigheten förvärvades av Stockholms stad 1909.

GAMLA LUNDAGATAN 10 FRÅN GÅRDSSIDAN.

BYGGNADSBESKRIVNING

Det panelklädda timmerhuset, som inrymmer ateljé, ligger med gaveln mot gatan och är en våning högt samt täckt av ett sadeltak med enkupigt tegel. I väster ansluter en två våningar hög, slätputsad byggnad med två fönsteraxlars bredd.

Invändigt finns ett äldre kalkstensgolv samt både halvfranska fyllningsdörrar och dörrar med utanpåliggande fyllningar och kammarlås. Inredningarna är i övrigt moderna.

Trädgårdarna

Till varje hus hör en större trädgård med gräsmattor och planteringar. Marken är kuperad och på sina ställen finns berg i dagen. Av äldre växter finns fortfarande bland annat syrener, fläder, askar och almar. I trädgården vid Gamla Lundagatan 14 finns spår av äldre köksland. Senare planteringar i trädgårdarna har i allmänhet anpassats efter områdets karaktär med till exempel fruktträd och bärbuskar. På berget vid Gamla Lundagatan 21 finns en ristning med skepp och fiskar vars ursprung är okänt. Varje

enskild tomt omges också av plank och staket med traditionell utformning.

Upprustning och renovering

När området på 1960-talet beslutades bli kulturresevat var byggnaderna i dåligt skick och motsvarade inte modern bostadsstandard. En genomgripande upprustning och modernisering skedde därför under 1960-talets sista år. I så stor utsträckning som möjligt togs här hänsyn till de enskilda husens karaktär och förutsättningar. Timmer och panel byttes vid behov och taken lades om med plåt eller enkupigt tegel. De befintliga fönstren, som var av varierande ålder och utseende, byttes mot nya med spröjsade rutor och smäckra profiler. Äldre fönsterbeslag behölls eller nytillverkades i äldre stil. Interiörerna fick modern standard med kök och våtutrymmen men med i stor utsträckning bibehållna rumsvolymer och planlösningar. I några fall höjdes innertaken för att åstadkomma dräglig ståhöjd. Äldre dörrar behölls om det var möjligt, men en viss nytillverkning av dörrar i äldre stil tycks ha skett. De flesta äldre spismurar och kakelugnar togs bort.

DEN RÖDA, PANELKLÄDDA TIMMERLÄNGAN VID GAMLA LUNDAGATAN 12. HUSET UPPFÖRDES TROLIGEN I MITTEN AV 1700-TALET MEN HAR SENARE BYGGTS TILL. FOTO J. MALMBERG.

VÄSTRA GAVELN PÅ HUSET VID GAMLA LUNDAGATAN 19. FOTO J. MALMBERG.

GAMLA LUNDAGATAN 21 MED DET PUTSADE STENHUSET T.V. DEN NUVARANDE GRUSGÅNGEN ÄR EN DEL AV DEN TIDIGARE GATAN SOMENS KVARNGRÄND SOM GICK HÄR ÄNNU I BÖRJAN AV 1900-TALET. FOTO J. MALMBERG.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVANDE HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktsbehandlingar som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren ”Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar”. Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.